

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Предложение за препоръка на Съвета Създаване на Европейска гаранция за децата“

(COM(2021) 137 final)

„Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите Стратегия на ЕС за правата на детето“

(COM(2021) 142 final)

(2021/C 374/10)

Докладчик: **Kinga JOÓ**

Съдокладчик: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Консултация	Европейска комисия, 31.5.2021 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Решение на Бюрото	23.3.2021 г.
Компетентна секция	„Заетост, социални въпроси и гражданство“
Приемане от секцията	21.6.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	7.7.2021 г.
Пленарна сесия №	562
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	231/0/2

1. Заключение и препоръки

1.1. Неприемливата статистика, че едно от четири деца в ЕС расте в риск от бедност и социално изключване, изисква координиран европейски подход въз основа на силна политическа рамка и правна уредба с цел тази тенденция да се обърне и да се прекъсне цикълът на препредаване на това неравностойно положение между поколенията. Трябва да се постави амбициозна цел за преодоляване до 2030 г. на бедността при всички деца, а не само при пет милиона от тях.

1.2. От съществено значение е правата на децата да бъдат интегрирани в създаването на политики. На практика всяка област на политиката засяга децата, поради което е необходим обхващащ цялото общество подход, за да се гарантира, че различните политики (свързани със семейството, образованието, икономиката, цифровия свят, околната среда, жилищното настаняване) оказват овластяващо и дълготрайно положително въздействие върху здравето и благосъстоянието на децата. На равнището на ЕС и на национално, регионално и местно равнище спешно трябва да бъдат приети интегриран подход и хоризонтални мерки, за да се обхванат всички важни области, които могат да оказват въздействие върху живота на децата днес и в бъдеще.

1.3. ЕИСК препоръчва националните планове за действие във връзка с гаранцията за децата да включват набор от мерки, обхващащи две и повече поколения, така че да се осигури подкрепа както за децата, така и за техните родители, тъй като уязвимостта на детето не може да се преодолее без да се работи за преодоляване на уязвимостта на неговото семейство. Родителите и лицата, полагащи грижи, трябва да бъдат подкрепени чрез комбинация от действия: подходящ доход, равновесие между професионалния и личния живот, ползването на отпуск по майчинство, бащинство и родителски отпуск с подходящо заплащане, отпуск за полагане на грижи, гъвкави схеми на работа и работни места, съобразени със семейния живот.

1.4. Правата на човека и правата на детето са задължителни за всички държави членки, както е посочено в член 2 от ДЕС. Необходима е по-силна политическа рамка за правата на децата за цяла Европа и много заинтересовани страни вече отправиха призови за това. С организираното гражданско общество, по-специално социалните служби, организациите за защита на правата на детето, семейните организации и доставчиците на формално и неформално образование, трябва да се провеждат консултации и те да бъдат надлежно включвани в изготвянето на националните планове за действие и в техните механизми за мониторинг. Целенасочените действия могат най-добре да подпомогнат ефективното прилагане на тези две рамки на ЕС за премахване на бедността и насърчаване на здравето и благосъстоянието на децата.

1.5. Само 11 държави разпределиха специално финансиране по линия на ЕСФ+ за преодоляване на бедността при децата, докато няколко други държави членки бяха много близо до средната стойност за ЕС по отношение на данните им за свързаните с бедността рискове сред децата. ЕИСК препоръчва всички държави членки да заделят средства от ЕСФ+ за извеждане на децата от бедността, като определените 5 % следва да се считат за минималния процент. Необходимо е също така да се подобри събирането на качествени дезагрегирани данни, за да се подпомогне наблюдението на напредъка към прекратяване на детската бедност и социалното изключване.

1.6. ЕИСК препоръчва на държавите членки да предоставят свободен достъп до образование и грижи в ранна детска възраст, образование и училищни дейности и здравеопазване или да предоставят тези услуги безплатно. Като алтернатива те могат да гарантират чрез подходящи парични обезщетения, че децата получават тези основни услуги, без да се създава допълнителна финансова тежест за семействата.

1.7. ЕИСК препоръчва при изготвянето на националните си планове в рамките на гаранцията за децата държавите членки да определят целевата възрастова група, когато това е целесъобразно, като същевременно отбелязва, че правата на детето се прилагат за всяко лице на възраст под 18 години. Това е особено важно за гарантиране на взаимното допълване на рамки като гаранцията за децата и гаранцията за младежта, така че да се работи във висшия интерес на бенефициерите.

1.8. ЕИСК настоятелно призовава Комисията да постави Стратегията за правата на детето на равнище на хоризонтална координация с други наскоро одобрени европейски стратегии, като например стратегиите за равенство между половете, за равнопоставеност на ЛГБТИК, за ромите и за правата на хората с увреждания.

2. Въведение

2.1. Правата на децата са правата на човека на всички лица на възраст под 18 години. Защитата на правата на детето е цел на Европейския съюз, както е посочено в член 3, параграф 3 от ДЕС и член 24 от Хартата на основните права на ЕС. Съветът на Европа насърчава и защитава човешките права на децата въз основа на Европейската конвенция за правата на човека и Стратегията за правата на детето (2016—2021 г.), както и други значими правни норми. Съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето (КООНПД) всеки индивид на възраст под 18 години в света има право на един и същ набор от граждански, политически, икономически, социални и културни права, независимо от своя етнически произход, пол, религия, език, способности, миграционен статус, сексуална ориентация и какъвто и да е друг статус. Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КООНПХУ) и целите на ООН за устойчиво развитие (ЦУР) също се прилагат в този случай.

2.2. На 4 юни 2007 г. беше дадено началото на ежегоден форум за правата на детето. Тази платформа дава възможност за диалог между институциите на ЕС и други заинтересовани страни и за ежегодно наблюдение на действията на ЕС в областта на правата на децата. През 2010 г. ЕИСК прие становище относно „Бедността сред децата и благосъстоянието на децата“⁽¹⁾, а през 2011 г. — становище относно „Програма на ЕС за правата на детето“⁽²⁾, в което призовава държавите членки да подкрепят децата по всички възможни начини.

2.3. На 20 февруари 2013 г. Комисията прие препоръки за укрепване на правата на децата, намаляване на бедността сред тях и подобряване на тяхното благосъстояние⁽³⁾. На 24 ноември 2015 г. Европейският парламент призова Комисията и държавите — членки на ЕС, да въведат гаранция за детето и програми, които предлагат подкрепа и възможности за родителите да излязат от положение на социално изключване и да се интегрират на пазара на труда⁽⁴⁾. На 13 декември 2017 г. Парламентът, Съветът и Комисията провъзгласиха Европейския стълб на социалните права (ЕССП), който е съсредоточен и върху „Грижи и подкрепа за децата“⁽⁵⁾ (принцип 11). ЕССП предвижда също така правото на закрила от бедност и правото на специални мерки за насърчване на равните възможности. Като последваща стъпка през юли 2020 г. Комисията възложи проучване относно осъществимостта⁽⁶⁾, а през август 2020 г. започна обществени консултации във връзка с гаранцията за децата и във връзка с изготвянето на Стратегия на ЕС за правата на детето.

⁽¹⁾ ОВ С 44, 11.2.2011 г., стр. 34.

⁽²⁾ ОВ С 43, 15.2.2012 г., стр. 34.

⁽³⁾ ОВ L 59, 2.3.2013 г., стр. 5.

⁽⁴⁾ Резолюция на ЕП (2015 г.) относно намаляване на неравенството, и по-специално на бедността сред децата, (ОВ С 366, 27.10.2017 г., стр. 19) параграф 46.

⁽⁵⁾ Междунституционална прокламация относно Европейския стълб на социалните права.

⁽⁶⁾ Feasibility study for a child guarantee, final report (Проучване за осъществимостта на гаранция за децата, окончателен доклад).

2.4. На 24 март 2021 г. с подкрепата на Европейския парламент ⁽⁷⁾ Комисията прие първата всеобхватна Стратегия на ЕС за правата на детето за периода 2021—2024 г., както и предложение за препоръка на Съвета за създаване на Европейска гаранция за децата.

3. Общи бележки относно Стратегията на ЕС за правата на детето и предложението на Комисията за Европейска гаранция за децата

3.1. Стратегията на ЕС за правата на детето е политическа рамка, основана на права, с която правата на децата се интегрират като хоризонтален въпрос във всички политики и законодателни актове на ЕС. Предложението за препоръка на Съвета за създаване на Европейска гаранция за децата е правнообвързващо и съдържа ясен набор от действия за изпълнение, цели и мерки, които ще бъдат наблюдавани внимателно от ЕС. ЕИСК приветства и двете предложения, като счита, че тяхното изпълнение ще подкрепи усилията на европейско и национално равнище за насърчване на благосъстоянието на децата и за намаляване на бедността сред тях.

3.2. Децата са най-уязвимите членове на обществото ни и не са в състояние да се справят самостоятелно с риска от бедност и социално изключване. Насилието срещу деца под всякаква форма е широко разпространено. Пандемията от COVID-19 доведе до увеличаване на определени форми на насилие, за което се съобщава от полицията и други утвърдени служби, като например телефонни линии в помощ на децата, в много държави членки, които са изправени пред нарастващ брой на случаите ⁽⁸⁾. По данни на Евростат от 2019 г. 18 милиона деца или 22,2 % от децата в ЕС израстват в риск от бедност и социално изключване и е вероятно тази цифра да се увеличи поради социално-икономическите последици от пандемията ⁽⁹⁾. Едно от четири деца в ЕС расте в семейство в несигурно положение, което има нужда от подкрепа, за да се прекъсне цикълът на предаване на бедността между поколенията.

3.3. **Децата изразиха мнението си за правата и бъдещето, които искат**, в проучването, наречено Нашата Европа. Нашите права. Нашето бъдеще ⁽¹⁰⁾, което допринесе за оформяне както на Стратегията на ЕС за правата на детето, така и на гаранцията за децата. Мненията на общо над 10 000 деца бяха събрани от пет организации за правата на децата. От констатациите става ясно, че мненията на децата трябва да спомогнат за оформяне на икономическите, социалните, правните и политическите рамки и приоритети на ЕС.

3.4. В Стратегията на ЕС за правата на детето се възприема всеобхватен подход и нейната обща цел е изграждане на по-добър живот за децата в рамките на Европейския съюз и по целия свят в шест важни области: i) участие на децата в политическия и демократичния живот на ЕС; ii) социално-икономическо приобщаване, образование и здравеопазване; iii) предотвратяване и защита от всички форми на насилие и дискриминация; iv) правосъдие, съобразено с интересите на децата; v) децата в цифровата ера; и vi) глобалното измерение на правата на детето. **Предложението за препоръка на Съвета за създаване на Европейска гаранция за децата** е съсредоточено върху социално-икономическото приобщаване и достъпа на децата в нужда до набор от основни услуги: образование и грижи в ранна детска възраст, образование и училищни дейности, достъп до здравеопазване, достъп до здравословно хранене и подходящо жилищно настаняване. То допринася за Стратегията на ЕС за правата на детето с акцент върху децата, които живеят в ЕС.

3.5. В стратегията се призовава за по-приобщаващо и системно участие на децата на местно, национално и европейско равнище. Това ще бъде постигнато чрез **нова платформа на ЕС за участие на децата**, която ще бъде създадена в партньорство с Европейския парламент и организации за защита на правата на децата, за да се гарантира по-доброто участие на децата в процеса на вземане на решения.

3.6. В стратегията се призовава **децата да растат без насилие и експлоатация**. Децата може да са жертви, свидетели или извършители на насилие. Според доклади на МОТ много деца са експлоатирани на пазара на труда и се използват за принудителен труд, включително сексуална експлоатация и проституция. В стратегията се призовава и за **правосъдие, съобразено с интересите на децата**, и се посочва, че съдебното производство трябва да бъде съобразено с тяхната възраст и

⁽⁷⁾ Резолюция на ЕП (2021 г.) относно правата на детето с оглед на стратегията на ЕС за правата на детето.

⁽⁸⁾ СЗО Европа, *The rise and rise of interpersonal violence — an unintended impact of the COVID-19 response on families* (Все по-голямо увеличаване на междуличностното насилие — непредвидено въздействие на мерките за реагиране на COVID-19 върху семействата) (2020 г.).

⁽⁹⁾ УНИЦЕФ, *Supporting Families and Children Beyond COVID-19 — Social protection in high-income countries* (Подкрепа за семействата и децата отвъд COVID-19 — Социална закрила в държавите с високи доходи) (2021 г.).

⁽¹⁰⁾ УНИЦЕФ, *Children speak up about the rights and the future they want* (Децата изразяват мнение за правата и бъдещето, които искат) (2021 г.).

нужди и висшият интерес на детето трябва да бъде от първостепенно значение. Трябва да се гарантира достъп до правосъдие за децата, така че да се работи за пълното признаване на правата на детето и тяхното и упражняване, като същевременно се запази ефективността на съдебните производства, включително чрез специализирано обучение на длъжностните лица в съдебната система.

3.7. Семейната среда е от ключово значение за успешното развитие на децата. В своята **Стратегия за равенство между половете** (2020—2025 г.) Комисията посочва, че равното поделение между родителите на отговорностите за полагане на грижи за децата играе ключова роля за тяхното социално приобщаване. Пандемията от COVID-19 оказва непропорционално социално-икономическо въздействие върху жените и родителите трябва повече от всякога да работят заедно като екип във висшият интерес на детето. Изпълнението както на гаранцията за децата, така и на Стратегията за правата на детето трябва да бъде свързано с ключови инициативи на ЕССП, като например транспонирането на Директивата относно равновесието между професионалния и личния живот.

3.8. В ЕС има широк спектър семейни модели, включително „семейства на дъгата“ с един или повече членове, които са ЛГБТИК. В съответствие със **Стратегията** на Комисията за **равнопоставеност на ЛГБТИК** за периода 2020—2025 г. децата в „семейства на дъгата“ трябва да бъдат защитавани, по-специално в транснационални ситуации, при които заради различията в семейното право в отделните държави членки може да се стигне до прекъсване на признаването на семейните връзки, когато семействата преминават през вътрешните граници в ЕС. В съответствие със **Стратегията за правата на хората с увреждания** за периода 2021—2030 г. децата с увреждания трябва да имат правото да бъдат включени в общността с възможности за избор, равни с тези на всички останали. Както е предвидено в **Стратегическата рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите** за периода 2020—2030 г., трябва да се работи за напредването на ромските деца в обществото. Превенцията на дискриминацията въз основа на сексуална ориентация, полова идентичност/проявление на пола и полови белези, увреждане или етнически произход трябва да се насърчава от ранна възраст.

3.9. В предложението за **гаранция за децата** се предоставят насоки и ресурси за държавите членки, чрез които те да подпомагат децата в нужда предвид **силната взаимовръзка между социалното изключване на децата и липсата на достъп до основни услуги**. Уязвимите деца включват i) бездомните деца или децата, живеещи в лоши жилищни условия; ii) децата с увреждания; iii) децата с мигрантски произход; iv) децата с малцинствен расов или етнически произход (особено роми); v) децата, за които се полагат алтернативни грижи (особено настанените в специализирани институции); и vi) децата в несигурна семейна среда.

3.10. **Гаранцията за децата** е стратегическа рамка, която насочва действията на 27-те държави членки посредством **национални планове за действие, съсредоточени върху прилагането на гаранцията за децата и насочени към домакинства с деца, изложени на риск от бедност и социално изключване**. Препоръката трябва да бъде приета от Съвета на ЕС, след което всички държави членки ще разполагат с шест месеца да изготвят национални планове за действие във връзка с гаранцията за децата. В предложението за гаранция за децата се подчертава, че макар гарантирането на достъп до услугите да е важна част от преодоляването на социалното изключване на децата, **то трябва да бъде включено в по-широк подход и в способстваща рамка на социалната и семейната политика**.

3.11. В стратегията са **формулирани препоръки за действие на равнището на ЕС и на национално равнище**, в различни политики и програми за финансиране, които имат въздействие върху здравето и благосъстоянието на децата, като например фондовете на ЕС, миграцията, здравеопазването, жилищното настаняване, образованието, икономиката, околната среда и цифровата трансформация.

3.12. Комисията ще докладва за напредъка на Стратегията на равнището на ЕС и на национално равнище в рамките на годишен форум на ЕС за правата на детето. В края на 2024 г. ще бъде направена оценка на стратегията с участието на деца. Комисията ще **наблюдава напредъка по гаранцията за децата посредством комбинация от инструменти, включително европейския семестър**.

3.13. В националните планове за действие следва да бъдат включени **прозрачни данни относно използването на средства от ЕС и национални средства**, както и график за изпълнение на дейностите. Държавите членки могат да използват средства от ЕС, по-специално от ЕСФ+ и Next Generation EU, за да подпомагат действията си. В ЕСФ+ е включена специална цел, свързана с тази област, и са разпределени средства за борба с детската бедност. Съгласно новия регламент **държавите — членки на ЕС, в които средната стойност за детската бедност е по-висока от средната стойност за ЕС за периода 2017—2019 г. (23,4 %), ще трябва да разпределят най-малко 5 % от финансовите си средства по линия на ЕСФ+ за справяне с детската бедност**.

4. Конкретни бележки относно Стратегията на ЕС за правата на детето

4.1. **Стратегията на ЕС за правата на детето е силно необходима рамка на Европейския съюз за защита на правата на децата и тяхното овластяване.** Докато възрастните имат право да гласуват и разполагат с правни средства за защита и официални процедури за подаване на жалби, в случай че правата им бъдат нарушени, децата често са изключени от тези механизми. Така децата нямат глас в процеса на разработване на политики и интересите им могат да останат невидими за правителството, ако не се полагат съзнателни и систематични усилия за тяхната защита и насърчване.

4.2. За да бъде най-ефективно, пълноценното участие на децата изисква широкообхватни промени в политическите и институционалните структури, както и в нагласите, ценностите и културните практики, така че децата да бъдат признати като граждани и заинтересовани страни. За да се подкрепи участието на децата и да се чуят техният глас и искания, е необходимо изграждане на капацитет както за децата, така и за възрастните, включително чрез неформални дейности, предоставяни от участници от гражданското общество във и извън училищната среда. **Конференцията за бъдещето на Европа е отлична възможност за задействане на участието на децата и ЕИСК също ще проучи начини да включи постепенно по-голямо участие от тяхна страна.**

4.3. **Детето е индивид и член на семейство и общност** с права и отговорности, подходящи за възрастта му и етапа му на развитие, и с право на качествен живот. Родителите и лицата, полагащи грижи, играят основна роля в умственото, физическото и емоционалното развитие на детето. Топлите и подкрепящи взаимоотношения между родители/баби и дядовци и децата са елемент от съществено значение за благосъстоянието и издръжливостта на децата. Взаимоотношенията с братя и сестри също играят ключова роля в развитието на децата. Тези взаимоотношения са още по-важни за децата в алтернативна форма на грижа, поради което братята и сестрите следва да могат да останат заедно, освен ако това не е в техния висш интерес. В политиките трябва да се изведе като приоритет инвестирането в децата и техните семейства и да се гарантира, че се предоставя подходяща висококачествена подкрепа посредством системен подход, обхващащ множество поколения, с цел подпомагане на семействата при отглеждането на деца посредством положителни родителски умения.

4.4. Предложената в Стратегията инициатива за подкрепа на развитието и укрепването на интегрирани системи за закрила на детето би трябвало да бъде допълнена с мерки за предотвратяване на всички форми на насилие срещу деца. Насилието, което децата са понесли или на което са били свидетели в детството си, може да има дълготрайни последици за физическото, емоционалното и психологическото им развитие. Необходим е план с участието на всички равнища на управление, от ЕС до общините, **за да се предотвратява и да се преодолее насилието срещу деца**, като в плана трябва да се разглежда излагането на всички форми на насилие, злоупотреба и пренебрегване, включително физическо и психологическо насилие, сексуално насилие, насилие онлайн, домашно, институционално и училищно насилие. Следва да се разгледат взаимно пресичащите се уязвимости, като например повишените рискове, пред които са изправени момичетата, децата (и по-специално момичетата) с увреждания, децата, живеещи в уязвими ситуации и домакинства, склонни към насилие. В случай че извършителите на насилие са непълнолетни лица, освен съдебни процедури, съобразени с интересите на детето, е необходима и институционална среда, съобразена с интересите на детето, за да се улесни пълната му социална реинтеграция. Линиите за спешна помощ и други подобни услуги, иницирани от НПО в подкрепа на децата и семействата, следва да получават структурно финансиране, за да се гарантират устойчивост и ефективност.

4.5. Правата на децата трябва да бъдат разгледани и в ключови сфери на влияние, които имат отражение върху благосъстоянието на децата и техните семейства. Лицата, вземащи решения, следва систематично **да интегрират правата на децата** с цел да се оцени въздействието на дадена инициатива, която може да засегне децата и техните права. Във връзка с това, когато правата на детето са засегнати в отношения с трети държави, е важно при необходимост да се действа бързо и ефективно. Това е възприетият в стратегията цялостен подход и той трябва да е в центъра на процеса на изпълнение и оценка. Освен това при изпълнението на стратегията държавите членки следва да бъдат подпомогани от набор от най-добри практики, които вече съществуват в други държави и са дали добри резултати.

4.6. Децата носят най-малка отговорност за изменението на климата, но понасят най-тежкото бреме от въздействието му. Стратегията се позовава на въздействието на кризата в областта на околната среда и климата върху децата, но би трябвало да отиде по-далеч, **като гарантира, че физическото и психическото здраве на децата служи за отправна точка в политиките и законодателството в областта на околната среда, така че да се намали излагането на децата на екологични опасности.** Децата са по-чувствителни и уязвими на екологични рискове от възрастните.

4.7. Вероятно следващото поколение ще стане свидетел на пълно сливане на живота офлайн и онлайн. Това е възприетият в стратегията подход: **интегриране на правата на децата в цифровия свят, така че да бъде съобразен с бъдещето.** Днес все повече деца използват цифрови устройства от все по-ранна възраст. Необходими са достъпни цифрови среди, които

да са подходящи по подразбиране за всички деца, в съчетание със силно регулиране за по-безопасен интернет, подкрепено от образование в областта на цифровото гражданство. Децата имат право на достъп до информация онлайн от разнообразни източници, без да бъдат подложени на самообучаващи се алгоритми или рекламни бизнес модели, водещи до информация с ниско качество.

4.8. От ранна възраст децата може да станат жертва на тормоз онлайн, който може да причини тежки или дори смъртоносни проблеми с психичното здраве. Децата стават жертва и на сексуален тормоз онлайн, като случаите се увеличиха повече от всякога по време на периода на ограничителните мерки във връзка с COVID-19, когато количеството на споделяния онлайн материал със сексуално насилие над деца се увеличи значително ⁽¹¹⁾. **Предотвратяването и борбата с всяка форма на насилие онлайн са от първостепенно значение за безопасността на децата в тази среда.**

4.9. Правата на децата, по-специално на по-малките, би трябвало да се зачитат от всички медии и рекламодатели и децата би трябвало да бъдат **защитени като потребители**. Това е от особено значение във връзка със здравословното хранене, което следва да е финансово достъпно и да произхожда от устойчив от екологична гледна точка източник. В стратегията се предлага да се разработят най-добри практики и доброволен етичен кодекс за намаляване на предлагането на пазара за деца на продукти с високо съдържание на захар, мазнини и сол. Необходими са съгласувано разработване на политики, по-строг законодателен контрол върху продуктовете информация и информацията относно безопасността на храните и предлагане на пазара, при което се цели ограничаване на рекламирането на нездравословни храни и напитки.

5. Конкретни бележки относно Европейската гаранция за децата

5.1. **Детската бедност, лишенията, дискриминацията и изключването са едни от най-сериозните препятствия пред прилагането на правата на децата;** ето защо ЕИСК приветства акцента върху тези области в рамките на Европейската гаранция за децата, заедно с целта относно бедността до 2030 г. по линия на ЕССП, а именно до 2030 г. да се помогне на най-малко 5 милиона деца да преодолеят бедността. Това е значителна стъпка напред, но ЕИСК настоятелно призовава всяка държава членка да представи качествени и количествени цели в своя план за действие във връзка с гаранцията за децата, които да са по-високи от предвидената от Европейската комисия цел, като се вземе под внимание въздействието на COVID-19. Тези планове за действие би трябвало да бъдат свързани със съществуващите правни и политически документи, приети в рамките на наблюдението по линия на КООНПД.

5.2. В проучването относно осъществимостта на гаранцията за децата са разгледани предимствата на **двупистов подход**, при който всички деца, включително най-нуждаещите се, следва да имат достъп до услуги ⁽¹²⁾. При необходимост децата, които са изправени пред най-големи пречки при достъпа, би трябвало да получат допълнителна и целева помощ, за да се гарантира, че имат достъп посредством автоматични механизми, които предотвратяват всяка форма на стигматизиране. Това следва да се прилага спрямо всички открити в гаранцията за децата области на услугите посредством всеобхватен и междусекторен подход, така че да се гарантира, че всяко дете има едни и същи възможности и старт в живота, независимо от семейната си среда, произхода си или индивидуалните си нужди, и да се постигне пълно съответствие с прехода към висококачествени услуги за грижи в семейна среда и в общността.

5.3. **В съвместното си изявление от 2020 г. относно осигуряването на грижи за децата в ЕС социалните партньори подчертават, че всяко дете има право на достъп до висококачествена, приобщаваща образование и грижи в ранна детска възраст, за да получи добър старт в живота, като се вземат под внимание целите от Барселона и предстоящото им преразглеждане.** Това обаче не предполага задължителен характер: родителите би трябвало да имат свободата да решават кое е във висшия интерес на детето им преди възрастта за задължително образование. Въпреки това трябва да има приемственост между предоставените от семействата грижи през първите месеци/години от живота на детето и професионалните образование и грижи в ранна детска възраст, които са съобразени с индивидуалните потребности, при влизането на децата в образователната система и връщането на родителите обратно към пазара на труда или към обучение.

5.4. За децата в по-горните възрастови групи (а именно между 15 и 18 години) трябва да се осигури съгласуваност между гаранцията за децата и гаранцията за младежта, като се признават потенциални припокривания, гарантира се ясно разпределение на бюджетите и в националните планове за действие се разработват подходящи за възрастта и индивидуално съобразени мерки за подкрепа на децата и родителите им с цел гарантиране на плавен преход от образование към заетост. Това включва **предназначена за децата информация без стереотипи относно сферата на труда**, която да ги подготви за действителните условия на заетост, и насърчаване на участието на децата, и по-специално на момичетата, в научни, инженерни и математически дисциплини, а момчетата — в свързани с предоставяне на грижи и преподаване професии.

⁽¹¹⁾ ОВ С 10, 11.1.2021 г., стр. 63.

⁽¹²⁾ Feasibility study for a child guarantee, final report (Проучване за осъществимостта на гаранция за децата, окончателен доклад).

5.5. Неравнопоставеният **достъп до здравеопазване** представлява морална и социална несправедливост. Той противоречи на основното право на пациентите да получават най-високия постижим стандарт на здравеопазване, включително в областта на психичното здраве; освен това той няма само човешка цена, но и финансова от гледна точка на икономическата устойчивост на публичните разходи. Освен рисковете за здравето **се наблюдава и влошаване на емоционалното и психичното благосъстояние на децата** като последица от пандемията от COVID-19, като много деца страдат от тревожност поради липсата на информация и несигурността на настоящото положение или изпитват самота и мислят за самоубийство. Предоставянето на бърза висококачествена медицинска помощ и подкрепа за психичното здраве е от съществено значение в тези ситуации.

5.6. Средно 5,4 % от децата в училищна възраст (от 6 до 16 години) в Европа живеят в домакинства, които не могат да си позволят финансово да имат компютър или връзка с интернет. Преодоляването на бедността на децата и семействата по линия на гаранцията за децата означава и **преодоляване на лишенията по отношение на цифровите технологии**. Показателят за тежки материални лишения в рамките на статистическите данни на Общността за доходите и условията на живот (EU-SILC) ⁽¹³⁾ би трябвало да включва поне една променлива, свързана с лишенията по отношение на цифровите технологии. Един от всеки четирима европейци не е в състояние адекватно да осветява, отоплява или охлажда дома си, което допринася за смъртта на 100 000 души всяка година. Според доклада на Европейската мрежа за социална политика, публикуван през есента на 2020 г., енергийната бедност засяга не само домакинствата с ниски доходи, но и голяма част от домакинствата със средни доходи в значителен брой държави членки. Достъпът на децата до енергия се отразява на тяхното качество на живот и изборите в живота, както и на тяхното здравословно състояние. За да се гарантират както социалната, така и екологичната справедливост, енергийната бедност на децата следва да бъде преодоляна в рамките на гаранцията за децата, във връзка с действията по линия на принцип 20 от Европейския стълб на социалните права.

5.7. След бързото приемане на препоръката на Съвета националните планове за действие във връзка с гаранцията за децата следва да бъдат в съответствие с **подхода в три направления, посочен в препоръката 2013/112/ЕС на Комисията** ⁽¹⁴⁾ **относно инвестициите в децата** (достъп до адекватни ресурси, достъп до качествени и финансови достъпни услуги и право на децата на участие), и би трябвало да бъдат разработени в консултации с децата и техните семейства, както и с организациите на гражданското общество, като се засили националният, регионалният и местният граждански диалог. Сред заинтересованите страни, участващи в процеса по линия на гаранцията за децата, би трябвало да бъдат включени организациите, които предоставят подкрепа, както публични, така и такива с нестопанска цел, а също и социалните партньори, свързани със съответните области на услуги, за да се гарантират достойни условия на труд и достъп до най-висококачествени услуги за децата.

5.8. ЕИСК приветства предложението за **национални координатори по гаранцията за децата, които да разполагат с подходящи ресурси и мандат и да осъществяват координация и мониторинг на изпълнението на препоръката**. От съществено значение за **междуправителствените механизми за координация** ще бъде създаването на ефективна система (на национално и поднационално равнище) с цел развиване, прилагане и наблюдение на благосъстоянието на децата и намаляване на бедността и социалното изключване сред тях. Трябва да се гарантира, че интегрираните подходи на национално равнище се преобразуват в интегрирани подходи на регионално и местно равнище и че са налице ефективни механизми за гарантиране на полезни взаимодействия между тях. Когато е възможно, всички значими показатели би трябвало да се дезагрегират на местно равнище, за да се получи по-ясна картина на териториалните различия и изпълнението на препоръката да се планира и наблюдава по-добре.

5.9. Пандемията от COVID-19 откри вече съществуващи предизвикателства и непосредствени потребности на много семейства в несигурно положение, които вероятно ще бъдат засегнати най-тежко от дългосрочните последици от пандемията за икономиката, образованието, здравеопазването и благосъстоянието. Пропуските в системите и липсата на координация между тях станаха още по-видими. Влошаващите се икономически и социални условия повишиха риска от пренебрегване на децата. Затварянето на образователни институции доведе до сериозни трудности за много родители и лица, полагащи грижи. Отсъствието повиши риска от отпадане от образованието за децата от маргинализирани групи и създаде много големи затруднения за децата с увреждания, включително с когнитивни нарушения. От съществено значение е **училищната среда да осигурява на всяко дете еднакви възможности и целева подкрепа при необходимост**.

5.10. Услугите за семейства могат да играят ключова роля за подпомагане на семействата да се справят с това положение ⁽¹⁵⁾. Подкрепата за семействата в тяхната основна роля включва попълване на пропуски в образованието, обучението, социалното приобщаване, родителските умения, психологическото благосъстояние, достъпа до услуги, заетостта и доходите, като същевременно се разглеждат и области извън социалната политика. Следователно ЕИСК призовава отново за „Пакт за полагането на грижи в Европа“, **който да гарантира предоставянето на по-качествени услуги за всички през целия живот** ⁽¹⁶⁾. Здравото и благосъстоянието на децата зависят от всеобщи семейни политики на 21-ви век, при които децата са третираны равностойно, независимо от семейната им среда.

⁽¹³⁾ Този показател се заменя с показател за тежки материални и социални лишения.

⁽¹⁴⁾ Препоръка 2013/112/ЕС на Комисията от 20 февруари 2013 г. Инвестициите в децата — изход от порочния кръг на неравностойното положение (ОВ L 59, 2.3.2013 г., стр. 5).

⁽¹⁵⁾ ОИСР, Looking beyond COVID-19: Strengthening family support services across the OECD (Поглед отвъд COVID-19: укрепване на услугите за подкрепа на семействата в рамките на ОИСР).

⁽¹⁶⁾ ОВ С 220, 9.6.2021 г., стр. 13-25.

5.11. Социалният диалог играе роля в разработването на практически инструменти за постигане на по-голяма физическа и финансова достъпност на грижите за децата например посредством създаване на взаимоспомагателни каси чрез колективни договори с цел подпомагане на проекти за грижи за деца, които са насочени към удовлетворяване на специфични потребности на работещите родители в конкретни сектори, като например грижи за деца със заболявания и увреждания и грижи за деца извън редовното работно време. Поради това е много важно да се вземе предвид съвместното изявление на социалните партньори, в което се посочва, че **недостигът на грижи за децата след редовните училищни занимания и през ваканционните периоди в Европа е основна пречка пред платената работа на пълен работен ден за родителите с деца в училищна възраст**. От жизненоважно значение е сътрудничеството между институциите за целодневни грижи и социално-културната сфера, като спортни клубове, музикални училища и културни инициативи. Физическата активност и културното образование допринасят значително за физическото, социалното, емоционалното и културното развитие на децата.

Брюксел, 7 юли 2021 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG
